

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@bua.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Congressen

Systemisch denken en werken als fundament voor de GGZ

Twee dagen met Masters of Change: Maurizio Andolfi & Nico Moleman, georganiseerd door de Rotterdamse Kring en Villa Verbinding
[Rotterdam, 1 juli en Utrecht, 2 juli 2024]

Selma ter Avest

Wat een feest om twee dagen te mogen luisteren naar Maurizio Andolfi, 'godfather' van de systeemtherapie, en ontroerd en geïnspireerd te raken. Van oorsprong is hij kinderpsychiater, maar sinds hij vijftig jaar geleden zijn witte jas heeft opgehangen is hij werkzaam als familietherapeut. Voor Andolfi staat de menselijke ervaring centraal en is onze ontmoeting met cliënten een zoektocht naar authenticiteit. Kinderen ziet hij als symptoomdragers en als cotherapeut. Hij nodigt ons uit om als onderzoeker met gezinnen te praten over liefde. In zijn nieuwe boek *The gift of truth* (Andolfi, 2022) schrijft hij dat het de taak van de therapeut is zichzelf vanuit een persoonlijk niveau beschikbaar te stellen voor zijn of haar cliënten, door verdiepend onderzoek te doen naar zijn of haar eigen innerlijke wereld.

Na een gastvrije ontvangst door de leden van de Rotterdamse Kring, die zichzelf ten doel stelt om ons te blijven inspireren door de pioniers van de systeemtheorie uit te nodigen, worden we door de dag heen begeleid door Cor Vreugdenhil, consultant systeembenadering bij BuurtzorgT Nederland. We eren Lars Brok, psychiater, systeemtherapeut en NVRG-opleider en een van de eersten die Andolfi naar Neder-

land heeft gehaald. We luisteren naar het indringende nummer *Hallelujah* van Leonard Cohen. Kippenvel, een traan, een gevoel van saamhorigheid.

Andolfi vertelt over het Manifest van Assisi (Splingaer & Hillewaere, 2024). Vorig jaar waren ruim vijfhonderd familietherapeuten uit vijftientachtig verschillende landen in Assisi bij elkaar gekomen (Kroon, 2023). Vanuit de zaal wordt instemmend geknikt bij het zien van de sprekers over het manifest. Er is herkenning, bijval en een gevoel van een gezamenlijk belang.

Er vindt een live-consultatie plaats waarin een dappere kinderpsychiater een gezin heeft uitgenodigd met twee jonge kinderen van vijf en drie jaar. Ze vertelt over hoe zij onderdeel is van het systeem waarbij diagnoses soms onbedoeld meer slecht dan goed doen. Haar dilemma is dat ze geen diagnose aan jonge kinderen wil toeschrijven. Ze vraagt mee te denken hoe ze het gedrag van de jongen relateert en in de context van zijn familie kan begrijpen.

Andolfi zoekt contact met de jongen door hem te vertellen dat hij veel goede dingen over hem gehoord heeft: dat hij attent is, lief, en dat hij goed kan onthouden. Hij vraagt wat hij leuk vindt aan zijn moeder en of hij zijn glimlach van zijn moeder of van zijn vader heeft. Er wordt veel waardering voor het gezin geuit. Hij exploreert de familiegeschiedenis, de breuken, het verdriet en het verlies. Vervolgens vraagt Andolfi aan de jongen om op de schoot van zijn moeder te gaan zitten. Kan de jongen hen helpen om hun gezin gelukkiger te maken? Kan hij daarvoor dicht bij zijn vader en moeder blijven? De jongen verzacht op zijn moeders schoot en geeft

antwoord op de vraag wat er met de familie van moeder is gebeurd waardoor hij hen niet vaak ziet. Zijn moeder begint te huilen. Het jongetje zit rustig op zijn moeders schoot en gaat in op de uitnodiging om haar te troosten. Andolfi vraagt: 'Zou je het fijn vinden als dingen zouden veranderen, dat papa mama gaat helpen om oma uit te nodigen? Oma's zijn heel belangrijk voor kleinkinderen.' Ik raakte ontroerd toen Andolfi de jongen toesprak: 'Je lijkt me een heel leuke kleinzoon. Ik zou heel graag een van jouw grootouders willen zijn om samen met je te spelen.' Andolfi toont zich oprecht betrokken bij dit gezin en spreekt ontschuldigend. Hij laat gezinsleden weer in hun gelaagdheid verschijnen: moeder als dochter van haar moeder, de man als partner van zijn vrouw, en daardoor laat hij het kind weer kind zijn. Ook ondersteunt hij dat kinderen hun ouders best mogen troosten. Vervolgens kan moeder weer de verantwoordelijkheid nemen om haar eigen breuken en verlies in de ogen te kijken, waarmee ze haar kind weer ruimte geeft om te gaan spelen. Het is belangrijk om te kunnen bewegen door het huis van Andolfi, maar tot stilstand te komen bij je eigen verdieping (Van der Linde & Gawad, 2024). Het lijkt allemaal zo natuurlijk en logisch. Toch kijk ik ernaar alsof er magie voor mijn ogen gebeurt.

In bijzijn van het gezin krijgt de therapeut de vraag voorgelegd of zij zelf wel eens gedoe heeft met haar moeder? De zaal schrikt en lijkt vanuit ongemak wat te lachen. Het zegt mij hoe veraf wij kunnen komen te staan van de gezinnen die we helpen. Soms delen we met die gezinnen gelijksoortige ervaringen in onze eigen geschiedenis, waardoor we onze eigen familieleden lijken te ontmoeten in en naast de familieleden van het gezin in de kamer. De generaties die meeresoneren, de pijnlijke breuken die onopgelost blijven en

die ouders mee moeten zeulen, kinderen die dat aanvoelen en de last van hun ouders op hun schouders meedragen. We maken het allemaal zelf ook mee, in meer of mindere mate.

Tevens wordt de maatschappelijke context betrokken in het gesprek. Hoe kan een kind zich verhouden tot de oorlog in de wereld als hij verstrikt raakt in de oorlog binnen zijn familie? Hoe kunnen we voorbij ons eigenbelang handelen, ego en trots opzijzetten en keer op keer weer het contact met de ander blijven zoeken, ook al begrijpen we de ander niet zo goed? Is vrede niet een universeel doel? Andolfi vervolgt: 'Er is al veel oorlog in de wereld, en uw zoon is zich hier al heel bewust van. Het is onze taak om de vrede in de familie te bewaken. Kunnen we samen proberen om vrede te maken?'

Ik mijmer nog wat na. Hebben we niet allemaal gedoe in onze familie? Hoe kunnen we zelf tot voorbeeld zijn voor de mensen die we ontmoeten? Hoe bevragen we elkaar als collega-systeemtherapeuten over onze eigen familieworstelingen en hoe dit ons werk beïnvloedt? Hoe gaan we hier zelf eigenlijk mee om? 'Practice what you preach' is best moeilijk, toch? Durven wij onze familiebreuken te herstellen ten bate van onze kinderen?

Blij en voldaan reis ik naar huis, geïnspireerd door deze prachtige Italiaan, zijn nieuwste boek met handtekening 'with friendship' onder mijn arm en een ontmoeting rijker met een man die op tweeëntachtigjarige leeftijd zichtbaar als missie heeft om zijn kennis over te dragen.

Op de tweede dag is de 'Master of Change' Nico Moleman, psychiater, systeemtherapeut en oprichter van onder andere BuurtzorgT (Moleman et al., 2024). We starten de dag als getuige van een gesprek met diverse collega's van Moleman over wat hij voor hen en voor de systeem-

therapie betekend heeft: praten mét in plaats van over de cliënt, geen expert zijn maar samendoen, de cliënt nooit beschuldigen, en vooral het innoveren en plezier dat vooropstaat. De dag bevat verder vele mooie workshops met titels als 'Van je (groot)ouders moet je het maar hebben' en 'Een ggz waar je je familie en dierbaren naartoe zou willen verwijzen'.

In de afsluitende discussie is Floortje Scheepers te gast, hoogleraar Innovatie bij Universitair Medisch Centrum Utrecht. Ze houdt zich bezig met verschillende innovatieprojecten waarmee ze de ggz hoopt te transformeren naar een netwerkorganisatie waarin kennis en kunde gedeeld worden en behandeldoelen gezien worden als een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Moleman oppert om in plaats van een 'productiemeter' een 'contactmeter' te ontwikkelen. 'Heb je mensen echt ontmoet vandaag, naast hen kunnen gaan staan, mee gepuzzeld om antwoorden te vinden op de vraag hoe je te verhouden binnen de complexiteit van de maatschappij van vandaag de dag?' Ik verlang ernaar dat we dit ook kunnen als collega's, waarbij we het elkaar soms zo moeilijk kunnen maken door ons als systeemtherapeut te gaan onderscheiden op onze interdisciplinaire opleidingsachtergrond. We werken binnen een context waarin het marktmechanisme soms een hoger doel lijkt te zijn dan het menselijke in ons als sociale wezens. Volgens Andolfi moeten we ons, in het belang

van onze cliënten, verenigen als systeemtherapeuten, ongeacht onze opleidingsachtergrond. Hij maakt duidelijk dat we onszelf geen geweld aan hoeven doen om ons aan te passen aan de ander, zoals de zorgverzekeraar. Laten we via *practice-based evidence* blijven aantonen dat er via procesmatig werken transformatie plaats kan vinden. Hij nodigt Nico expliciet uit om te gaan staan voor ons vak: Moleman neemt de uitnodiging aan! Laten we dat met zijn allen doen.

Selma ter Avest is systeemtherapeut, opleider, supervisor in eigen praktijk te Amsterdam. E-mail: praktijk@selmateravest.nl

Referenties

- Andolfi, M. (2022). *The gift of truth – The inner journey of a therapist*. Academia Press.
- Kroon, W. (2023). Family therapy – The road that connects individual and social resources. *Systeemtherapie*, 35(4), 239-241.
- Linde, M. van der, & Gawad, N. (2024). Toepassingen van het Huis van Andolfi in de post-moderne systeemtherapie. *Systeemtherapie*, 36(2), 77-92.
- Moleman, N., Blok, J. de, & Bijlsma, J. (2024). *BuurtzorgT – Thuis in de psychiatrie – Onze ziel in 10 symbolen*. BuurtzorgT.
- Splingaer, G., & Hillewaere, B. (2024). Het Assisi Manifest. *Systeemtherapie*, 36(2), 93-100.

<https://doi.org/10.5553/ST/092436312025037001007>